

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

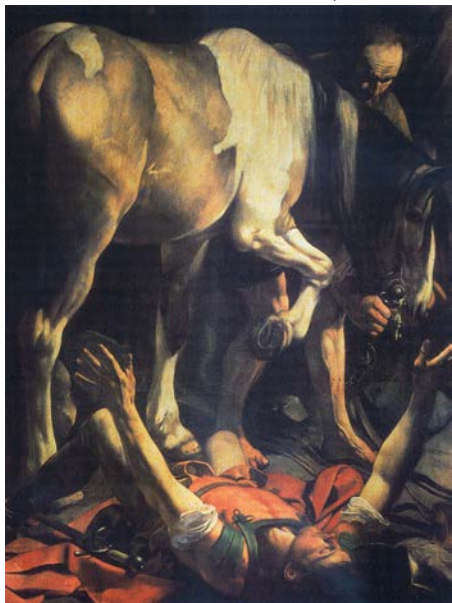
jsme neurologové a máme postřeh. Musíme ho mít, patří to k naší práci. Když jsme zkušení, jsme schopni provést (někdy) tzv. diagnózu od dveří, kterou pak samozřejmě musíme ověřit. Třeba typická parkinsonská chůze, nebo ne až tak zřetelná, ale s absencí nebo omezením synkinéz horních končetin, nám umožní vidět Parkinsonovu nemoc tam, kde nastávající pacient ještě netuší, že ji má (zatím má jen nespecifické problémy třeba vegetativní, zácpu, poruchy spánku...). Náš obor nás vede k vnímání a analýze detailů. Opakovaně jsem si všiml lehké změny pleti mladých žen. Byly gravidní. Dokonce jsem se na to jednou zeptal mladé kolegyně, až potom zjistila, že opravdu gravidní je.

Nejsme ovšem jediná. Pozoruhodná je schopnost malířů zachytit detail, který se rychle mění. Třeba epileptický záchvat. Kubištův obraz *Epileptická žena*

Obr. 1. Bohumil Kubišta, *Epileptická žena*, Moravská galerie, Brno

Obr. 2. Michelangelo Caravaggio, *Obrácení sv. Pavla*, Bazilika Santa Maria del Popolo, Řím

(obr. 1) je interpretován jako výraz utrpení ženy trpící epilepsií. Když se podíváme blíže, vidíme probíhající záchvat se spasmem poloviny obličeje. Jiný příklad je Caravaggiovo *Obrácení sv. Pavla* (obr. 2). Šavel spadl z koně, a když se probral, byl z něj Pavel. Opakovaně se v literatuře uvádí, že se jednalo o epileptický záchvat, jiní to popírají, ale Caravaggio to tak namaloval. Postava na zemi vzpíná ruce vzhůru, k nebi, ale když si představíme, že předchází pád z koně, vidíme záchvat (nejspíš generalizovaný nebo ze supplementární mo-

Obr. 3. Rafael Sanzio, *Transfigurace*, Vatikánské muzeum, Řím

Obr. 4. Bartholomäus Zeitblom (1455–1515), *sv. Valentin a epileptický záchvat*, Bayerische Gemäldesammlung München

torické arey). To neznamená, že Caravaggio chtěl namalovat epileptický paroxysmus, spíše jeho malířský talent využil vzpomínku na záchvat, který někde viděl. Podobně Rafael ve své *Transfiguraci* maluje mladého chlapce v typickém frontálním záchvatu s deviací očí a tonickou extenzí horních končetin, pravá je elevovaná, pootevřená ústa svědčí o výkřiku (obr. 3). V postavě a poloze rukou lze vidět vepsané řecké písmeno X (chí), které je prvním písmenem slova Christos – Kristus (1). Rafael to mohl také takto mýnit, ale věrně namaloval typ záchvatu, který není častý; musel jej vidět a zapamatovat si ho. Epileptické záchvaty byly malovány v biblických souvislostech i dříve, většinou jako na zemi ležící postavy, třeba s rozhozenými rukama (obr. 4). Výjimečně byly zobrazeny další projevy, třeba na německé miniatuře z 10. století vidíme padající postavu s rotací trupu, horních končetin a deviací očí vzhůru (obr. 5). Epileptické záchvaty se malovaly i později, většinou šlo o obrazy generalizovaných záchvatů, které nejsou až tak vzácné, ale malíři byli schopni postřehnout projevy, kterých si málokterý laik všimne.

Když si uvědomíme, že symptomatika záchvatu se dost rychle mění a třeba frontální záchvaty, jako ten v *Transfiguraci*, nejsou časté, museli mít malíři velkou schopnost pozorovat a zapamatovat si detaily jevů, které viděli. Nejenom neurologové mají postřeh. Na vaše příspěvky

se i s redakční radou těší

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.,
FCMA, FANA, FEAN
předseda redakční rady

1. Mann M. The epileptic seizure and the mystery of death in Christian painting. *Epilepsy & Behavior* 2010; 17: 139–146.

Obr. 5. Miniatura z knihy *Evangelii císaře Otta*, Pokladnice katedrály v Aachen

